

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Xamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
“INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA “YASHIL IQTISODIYOT” TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Бахриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoyev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abdusalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадирова Хадича Тураевна	
XORIJ MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
<i>Axmedov Oybek Turgunpulatovich</i>	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
<i>Madraximov Ilxom Kamilovich</i>	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
<i>Zaripov Xusan Baxodirovich</i>	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
<i>Xamrayev Quvvat Iskandarovich</i>	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
<i>Jalilov Jamshid G'anjionovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li</i>	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
<i>Xayitboev Abror Quvondiqovich</i>	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
<i>Гулмаматова Дурдона Шерали кизи</i>	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
<i>Musayeva Dilnoza Dilshatovna</i>	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
<i>Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
<i>Qulliyev Anvar Zayniddinovich</i>	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
<i>Alimov Umid O'ktambayevich</i>	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
<i>Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi</i>	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
<i>Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova</i>	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
<i>Останов Эгамберди</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
<i>Xakimova Xulkar Xamidovna</i>	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
<i>Tleuov Niyetulla Raxmanovich</i>	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
<i>Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna</i>	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
<i>Sadikov Shoxrux Shuxratovich</i>	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
<i>Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna</i>	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
<i>Djalilova Dilbar Abdikarim qizi</i>	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI.....	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKILOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI.....	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA.....	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIVAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА.....	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
“KREATIV IQTISODIYOT” HAMDA “TURIZM” TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLIH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDA KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR.....	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOY AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джохонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джохонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI.....	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	
O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM.....	595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILIIY TALQINI.....	603
Aripov Oybek Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	611
Kdirbaev Amir Marat uli	
ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR	626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	
GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	631
Norov Zarif Shamsiddinovich	
INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	638
Xayitov Nodirjon Uzokovich	
VOSITACHILIK XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLAR AUDITI SIFAT NAZORATI.....	652
O.Q. Qo'shmatov	
AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHDA MATEMATIK MODELLARDAN FOYDALANISH MASALALARI	657
I.Qo'ziyev, F.Ochilov	
MAJBURIYATLAR HISOBINING NAZARIY ASOSLARI.....	664
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
ВОПРОСЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В СЕЛЬКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	669
Розиков Жалил Жалолович	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI O'TKAZISH TARTIBI.....	678
M.Xayitboyev	
USTAV KAPITAL HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	683
Inomjon Sherimbetov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KOOPERATIVLARNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	688
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	

EKSPORT BOZORLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHDA MOLIYAVIY RAG‘BATLARNING ROLI	694
Galiyev Tohir Fazliddinovich	
ZAMONAVIY LOGISTIKA TIZIMIDA MARKETING STARTEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	700
Abduqodirova Umida G‘ayrat qizi	
QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA‘SIR KO‘RSATUVCHI OMILLAR	706
Nazarova Feruza Usmonovna	

QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR

Nazarova Feruza Usmonovna

TMC instituti

Iqtisodiyot, moliya va buxgalteriya hisobi kafedrası katta o'qituvchisi

E-mail: feruzanu@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqola Qashqadaryo viloyatining urbanizatsiyalashgan hududlarida aglomeratsiya jarayonlarini tadqiq etishga bag'ishlangan. Unda shahar va qishloq hududlarida aholi joylashuvi xususiyatlari taqqoslangan holda tahlil qilingan, shuningdek, shahar hududlarining shakllanishida biznesning rivojlanishi va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar o'rganilgan.

Kalit so'zlar: urbanizatsiya, qishloq hududlari, qishloq xo'jaligi, shahar iqtisodi, qishloq tumanlari.

Abstract. This article is devoted to studying agglomeration processes in the urbanized areas of the Qashqadaryo region. It provides a comparative analysis of population distribution in urban and rural territories and examines the influence of business development and related factors on the formation of urban areas.

Key words: urbanization, rural areas, agriculture, urban economy, rural districts.

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию процессов агломерации в урбанизированных районах Кашкадарьинской области. В работе сравнительно проанализированы особенности размещения населения в городских и сельских территориях, а также изучено влияние развития бизнеса и факторов, воздействующих на формирование городских зон.

Ключевые слова: урбанизация, сельские территории, сельское хозяйство, городская экономика, сельские районы.

KIRISH

Ma'lumki, aglomeratsiya jarayonlari ta'siri ostida shakllanadigan urbanizatsiya jamiyat taraqqiyotida shaharlar rolining ortib borishi, aholining ijtimoiy, kasbiy va demografik tarkibi, turmush tarzi hamda madaniyatidagi o'zgarishlar bilan bog'liq jarayon bo'lib, iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va fuqarolar turmush farovonligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois 2022-2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da hududlarda aholining yashash sharoitini yaxshilash maqsadida urbanizatsiya siyosatini yanada takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilib, xususan, Qashqadaryo viloyatining urbanizatsiya darajasini 50 foizga yetkazish vazifasi belgilangan. Mintaqada shaharlashish jarayonlarining ilmiy asoslarini tadqiq etish ushbu hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish masalalarini o'rganish bilan uzviy bog'liqdir.

Tadqiqot maqsadi: hududda urbanizatsiyalashishning yuzaga kelish shart-sharoitlarini, viloyat shahar joylarida aglomeratsiya jarayonlarini va ularga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash, tahlil qilishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Urbanizatsiya hodisasining asosida aglomeratsiya jarayonlari, ya'ni qishloq va boshqa hududlarda ishlab chiqarish hamda aholi konsentratsiyasini yuzaga keltiruvchi omil va shart-sharoitlarning o'zaro ta'siri natijasida soha va tarmoqlarning rivojlanishi, shuningdek shaharlashishning shakllanishi yotadi. Mazkur jarayonning iqtisodiy-geografik asoslari P. Krugman tadqiqotlarida yoritilgan. Qishloq hududlarini rivojlantirishda aglomeratsiya jarayonlarini kuchaytirish zarurligi G.M. Lappo asarlarida alohida ta'kidlangan. "Shahar aglomeratsiyasi" tushunchasi esa mamlakat va hududlarda aholi konsentratsiyasi xususiyatlarini solishtirishda qo'llaniladigan konseptual yondashuvlar sifatida talqin etiladi. Urbanizatsiyaning shahar va qishloq joylarning ijtimoiy-iqtisodiy hamda demografik tuzilmasidagi o'zgarishlarda ishtirok etishi haqidagi fikrlar E. Gleyzer qarashlarida bayon etilgan. Urbanizatsiya va shahardagi ishlab chiqarish o'rtasida korrelyasiyaviy bog'liqlik mavjudligi haqidagi ilmiy xulosalar esa Storper M., Kemeny T., Makarem N.P. va Osman T. tadqiqotlarida o'z aksini topgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli tahlil, tarixiylik va mantiqiylik, induksiya va deduksiya, analiz va sintez, qiyosiy tahlil, guruhlash kabi usullardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiy taraqqiyot jarayonida tarkibiy o'zgarishlarning boshlang'ich bosqichida umumiy bandlikda qishloq xo'jaligi sohasining asosiy o'rin egallashi, mehnat resurslari tarkibida past malakali ishchilarning ko'p salmoqli bo'lishi, mehnat unumdorligining pastligi va kam ish haqi kuzatiladi. Fan-texnika taraqqiyotining ishlab chiqarishga ta'sirining ortishi, qishloq xo'jaligining mexanizatsiyalashuvi natijasida qo'l mehnatining qisqarishi, texnologik jarayonlarning takomillashuvi qishloq xo'jaligida daromadning ortishiga olib keladi. Bu esa shaharlarda yaratilayotgan tovar va xizmatlarga talabning ortishiga xizmat qiladi. Ishlab chiqarish va xizmatlar sohasining o'sishi qishloqdagi bo'sh qolgan mehnat resurslarini shaharga jalb etadi. Ushbu jarayon mehnat unumdorligining oshishiga, iqtisodiy faoliyatning unumli turlarining paydo bo'lishiga, ishlab chiqarish jarayonining takomillashuvi va murakkablashuviga hamda daromadlarning o'sishiga olib keladi. Urbanizatsiya hodisasining mohiyati aynan mana shu jarayonlarning paydo bo'lishi va rivojlanishida aks etadi.

Urbanizatsiya – murakkab, majmuaviy ijtimoiy-iqtisodiy jarayon bo'lib, hayotning ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy, ilmiy-intellektual sohasini shakllantiruvchi va rivojlantiruvchi muhitning transformatsiyasini anglatadi. Bunda qishloq joylaridan shahar hududlariga aholi migratsiyasi natijasida aholi hududiy qayta taqsimlanadi, qishloq hududlari shahar joylariga aylanadi.

Urbanizatsiya natijasida vujudga keladigan asosiy hodisalar quyidagilardir: shahar joylari sonining ortishi, shahar yer hududlarining kengayishi, shahar joylarida aholi soni va ulushining ortishi. Urbanizatsiya hududni hamda shaharni rejalashtirish, qurilish va infrastrukturaga davlat va xususiy investitsiyalar kiritish orqali shakllanadi. Bugungi kunda shaharlashish inson kapitali va innovatsiyalar rivojlanishi, ixtisoslashuv va diversifikatsiya jarayonlarining yuzaga kelishi va chuqurlashuvi bilan izohlanadi.

Amerikalik olim E. Glezer shaharlarning ravnaq topishida shaharning yosh, iste'dodli va ma'lumotli insonlarni jalb etishi, ta'lim va ilmning rivojlanishi, innovatsiyalar, g'oyalar, kashfiyotlar paydo bo'lishi va ularning amaliyotga qo'llanishini asosiy manba sifatida ko'rsatadi. Turli xil shaharlar iste'dodlarni turlicha jalb etadi:

- siyosiy hokimiyat va puxta tadbirkorlik strategiyasidan foydalangan holda (masalan, Tokio);
- iqtisodiy erkinlik va qonun ustuvorligi bilan (Gonkong, Singapur);
- iqtisodiy rivojlanish asosi sifatida universitetlarga tayanish orqali (Boston, Minnepolis, Atlanta);
- hayot sifati bilan (Parij, Dubay);
- yangi qurilishlar va arzon uy-joy bilan (Chikago, Xyuston).

Rivojlanayotgan mamlakatlarda shaharlar rivojlangan mamlakatlarga nisbatan ko'proq ahamiyatga ega. Ular innovatsiyalarni rivojlantiribgina qolmay, balki bozorlar va madaniyatlar o'rtasida bog'lanish yuz beradigan portallar rolini ham o'ynaydi.

Bundan tashqari, M. Stoplarning fikriga ko'ra, shaharning samarali rivojlanishida ijtimoiy-iqtisodiy tarmoqlar, firmalar amaliyoti va shahar iqtisodida shakllantirilgan ekologiya bilan korrelyasiyalashuvchi ishlab chiqarish ixtisoslashuvi mavjud. Olimning fikricha, aynan ma'lum bir tovar yoki xizmatning ixtisoslashuvi kerakli malakaga ega bo'lgan ishchiga talabni shakllantiradi. Ish o'rni va ish haqi darajasi mehnat migratsiyasining asosiy drayverlaridir.

Dunyoda aholi punktlarini shahar sifatida baholash mezonlari asosan ma'muriy (poytaxtlarni, ma'muriy markazlarni, shahar joylarni qonun bilan belgilash), iqtisodiy (iqtisodiy faoliyat turiga qarab), aholi soni va zichligiga, shahar muhiti belgilari – suv etkazib berish tizimi, oqava suv tizimi, elektr ta'minoti tizimi, sanitariya-

gigiyena shart-sharoitlarini ta'minlash tizimi, obodonlashtirish hamda yillarni yoritish va boshqalar bilan belgilanadi.

Yuqori daromadli mamlakatlarda, shuni alohida ta'kidlash lozimki, ularning barchasida urbanizatsiyaning yuqori darajasi kuzatiladi: qishloq xo'jaligida band bo'lganlarning soni mehnat resurslarining o'rtacha 3% ini, xizmatlar sohasida esa 64% ni tashkil etadi. 2019-yilda O'zbekiston YAIM tarkibida qishloq xo'jaligining ulushi 1996-yilga nisbatan yuqori bo'lganligi Xalqaro Bank axborotnomasida qayd etilgan.

O'zbekiston iqtisodiyotida qishloq xo'jaligining ulushi Evropaning yuqori daromadga erishmagan mamlakatlari va Markaziy Osiyo davlatlariga nisbatan besh barobar yuqori, xizmatlar ulushi esa ikki barobar past bo'lganligi qayd etilgan. Urbanizatsiya darajasi yaqin bo'lgan mamlakatlar bilan solishtirganda O'zbekistonda YAIMda qishloq xo'jaligining ulushi eng yuqori bo'lib, xizmatlar ulushi eng past ko'rsatkichlar qatorida turadi. Bu raqamlardan kelib chiqib aytish mumkinki, O'zbekiston shaharlari aglomeratsiya samarasini yetarli darajada shakllantirmayapti va iqtisodiy o'sishda kerakli etakchilik mavqesini namoyon etmayapti.

Qishloq xo'jaligini rivojlantirish va optimallashtirish masalalarini ko'rish bilan bir qatorda, mamlakatimiz hukumati qishloq hududlarini qisqartirish, qishloq mahallalarining obodonligini oshirish, aholining ijtimoiy-iqtisodiy farovonligini ta'minlash va mamlakatning umumiy iqtisodiy o'sishi qatorida qolgan mintaqa va tumanlarni rivojlantirishda ularning urbanizatsiya salohiyatini oshirish uchun bir qator hujjatlar qabul qildi.

Ushbu hujjatlar jumlasiga quyidagilar kiradi:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 10-yanvardagi PF-5623-son "Urbanizatsiya jarayonlarini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni;
- O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 18-yanvardagi 48-son "O'zbekiston Respublikasida "Aqlli shahar" texnologiyalarini joriy etish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori;
- 2019-yil 5-iyundagi 461-son "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Respublika hududlarida "Business City" zamonaviy ishbilarmonlik markazlarini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori;
- 2024-yil 10-sentyabrda Prezident tomonidan imzolangan "Shaharsozlik faoliyati sohasida davlat boshqaruvi va aholi punktlarining shaharsozlik hujjatlarini ishlab chiqish tizimi takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining Shaharsozlik kodeksiga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi O'RBQ-960-son Qonuni;
- shuningdek, mazkur sohaga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar.

Rasmiy statistika ma'lumotlari va Qashqadaryo viloyatining ma'muriy-hududiy bo'linishidan kelib chiqadigan bo'lsak, bugungi kunda Qashqadaryo aholisining 42,8% ini shahar aholisi, 57,2% ini esa qishloq aholisi tashkil etadi. Shuni alohida qayd etish kerakki, viloyat tarkibidagi jami 117 ta shaharchaning 112 tasi 2009-yilda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori bilan qishloq aholi punktlari shaharchalarga aylantirilgan.

2009-yil respublikamizda "Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili" deb e'lon qilinishi va bu borada maxsus davlat dasturining ishlab chiqarilishi munosabati bilan mingga yaqin qishloq joylarga shaharcha maqomi berildi. Natijada, shaharchalar soni va umumiy urbanizatsiya darajasi keskin ko'tarildi. Bu holat respublikada urbanizatsiya jarayonining ikkinchi to'liqini sifatida talqin qilinishi mumkin.

Qarshi va Shahrisabz respublika va viloyat bo'ysunuvidagi shaharlar hisoblanib, 12 shahar asosan tumanlar markazlari hisoblanadi. 2024-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, Qarshi va Shahrisabz shahri aholisi viloyat aholisining 12,25% ini, qolgan shaharlar aholisi 10,2% ini, shaharchalar aholisi 20,3% ini tashkil etadi. Shunday qilib, Qashqadaryo viloyatining jami shahar aholisi 42,8% ni tashkil etadi.

Viloyatda urbanizatsiya darajasini yanada aniq bilish uchun tumanlar aholisini shahar va qishloq aholisi soniga guruhlashtiramiz:

- Shahar aholisi ko'p tumanlar – Muborak tumani (64,3%), Nishon tumani (60%), Koson tumani (52,6%);
- Qishloq aholisi ko'p tumanlar – Ko'kdala tumani (84,3%), Dehqonobod tumani (80,9%), Qamashi tumani (79,9%), G'uzor tumani (76,4%), Shahrisabz tumani (75,9%), Chiroqchi tumani (71,2%), Yakkabog' tumani (67,4%), Qarshi tumani (63,7%), Kitob tumani (62,7%), Mirishkor tumani (61,7%), Kasbi tumani (61,4%).

Qashqadaryo viloyatida faqat Qarshi va Shahrisabz shaharlari aholisi soni 50 000 nafardan oshadi. Shahar mahallalarining cho'zilib, shahar ma'muriy chegaralaridan chiqib ketishi va shaharlarning mahallalari cho'zilishi hisobiga kengayishi shaharlarda urbanizatsiya jarayonlarini aniq tahlil qilishni murakkablashtiradi. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston shaharlarining mamlakat iqtisodida etarli samarasi bilan ishtirok etmayotganligi va shahar aglomeratsiyasi jarayonlari sust borayotganligining asosiy sabablaridan biri shaharlarning mahallalari cho'zilishi hisobiga kengayishidir.

Ma'muriy chegaralar bilan aniqlanadigan demografik ma'lumotlar urbanizatsiya hodisasining masshtabini etarli darajada aniqlamaydi, deyiladi ma'lumotda. Urbanizatsiya hodisasini aniqlash va asoslash ko'rsatkichlari va belgilari har bir mamlakatda turlicha bo'lganligi sababli shaharlarni taqqoslash amaliy nuqtai nazardan mumkin emas. Shu sababli, Evropa Komissiyasi urbanizatsiya darajasi metodologiyasida (BMT tomonidan ma'qullangan) shaharlarni aniqlashning ikki turini taklif etadi:

- Shahar klasterlari – maydoni 1 km² da aholi zichligi 300 yashovchi/km² va umumiy aholi soni 5 000 kishi bo'lgan o'zaro bog'liq yacheykalar to'ri (past zichlik chegarasi);
- Shahar markazlari – maydoni 1 km² da aholi zichligi 1 500 yashovchi/km² va umumiy aholi soni 50 000 kishi bo'lgan o'zaro bog'liq yacheykalar to'ri (yuqori zichlik chegarasi).

Oxirgi 15 yil ichida O'zbekiston shaharlarida kengayish, bir qavatli uy-joylarning ko'payishi hisobiga shahar ma'muriy hududlaridan chiqib, qishloq xo'jaligiga yaroqli erlarni kamaytirish hisobiga amalga oshmoqda. Qarshi shahrida aholi ko'payishi shahar klasterlarini hosil qilishiga va natijada yaqin hududlar tutashib shahar aglomeratsiyalarini shakllantirdi.

Qashqadaryo viloyatida aholi zichligi (2024-yil 1-yanvar holatiga ko'ra) 1 km² da 124,6 kishi bo'lib, Qarshi shahrida 1 km² da 3 695,0 kishi, Shahrisabzda 1 km² da 2 944,0 kishini tashkil etadi. Agar tumanlarda aholi soni zichligiga e'tibor qaratsak, eng yuqori ko'rsatkichlar Kasbi tumanida 1 km² da 327,7 kishi, Qarshi tumanida esa 1 km² da 299 kishini tashkil etadi.

Aholi zichlashishini shaharlashishning muhim tamoyili deb qarash mumkin. Chunki iste'molchilar sonining ortishi talabning o'sishiga, transport xarajatlarining qisqarishiga, yirik inshoot va infratuzilma ob'ektlaridan foydalanishning arzonlashuviga, xilma-xillikning paydo bo'lishiga, ilm va yangiliklarning ko'payishi hamda amaliyotga keng jalb qilinishiga, qo'llanishiga zamin bo'lib xizmat qiladi.

Qarshi O'zbekiston Respublikasining janubiy hududidagi muhim transport tuguni bo'lib, o'zida O'zbekistonning g'arbiy, sharqiy va janubiy qismlarini birlashtiruvchi yo'l tarmoqlarini birlashtiradi. Shu bilan birga, Markaziy Osiyo hududiy iqtisodiy hamkorligining Evropa, Yaqin Sharq, Janubiy Osiyoni birlashtiruvchi 6-koridorining bir qismi hisoblanadi.

Shahar maydoni 75,51 km² ni tashkil qiladi, aholining soni jihatidan respublika shaharlari orasida 8-o'ringadidir. Shahar aholisining o'sishi 1960-yillardan keyin tez ko'payib bordi. Masalan, 1959-yil aholi ro'yxati bo'yicha shaharda 33 ming kishi yashagan bo'lsa, 2024-yilda 300,8 ming kishiga yetdi. Aholining bunday ko'payishi birinchi navbatda Qarshi cho'lini o'zlashtirish munosabati bilan, shuningdek, viloyat hududidan tabiiy manbalarning ko'plab topilishi shahar xo'jaligini rivojlantirish imkonini yaratdi. Bu esa shaharga ko'plab kishilarning kelib joylashishiga sabab bo'ldi.

Hayot uchun qulay shart-sharoit yaratilgan muhitda aholi konsentratsiyasi oshib boradi. Biznes erkinligi qabul qilingan qonun va me'yoriy normalar bilan kafolatlangan, resurs va manbalarga erishishning barcha ishlab chiqarish jarayoni ishtirokchilari uchun teng imkoniyat va sharoitlari ta'minlanganda tadbirkorlik sub'ektlari soni ortadi, masshtab samarasi yuzaga kelib, korxonalar va tashkilotlar faoliyati kengayadi, yondosh ishlab chiqarish turlari ortib boradi, ixtisoslashuv yuzaga kelib, yangi tarmoqlar va sohalar paydo bo'ladi.

Ish haqi yuqori bo'lgan shahar qishloq hududlardan ishchi kuchini jalb etadi. Infratuzilmaning rivojlanishi, aholi konsentratsiyasi (ishchilar ayni vaqtda iste'molchilar), masshtab samarasi aglomeratsiya iqtisodini yuzaga keltiradi. Sinergetik samara yuzaga keladi. Shu sababli dunyo miqyosida, xususan mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlarning bir yo'nalishi urbanizatsiyalashgan hududlarni kengaytirish, qishloq hududlari uchun shaharlarda yaratiladigan xizmatlar va ichki bozor imkoniyatlarini o'sish qutbi sifatida baholash maqsad sifatida qaralgan.

Qarshi shahrining Bosh rejasida 2013-yilda qabul qilinib, 2030-yilgacha amal qiladi. Shahar aholisining o'zgarishi va shahar hududining kengayishi shahar Bosh rejalariga mos kelmagan holda kechgan: 1986-yilda 129 ming aholidan, Bosh rejada qayd etilgan 300 ming aholi soniga mos kelmagan holda 2005-yilga kelib 212 mingga etgan.

Bunga teskari holda, shahar hududi 2013-yilga kelib 8 501 ga kengaygan, vaholanki, Bosh rejada shahar hududi 1986-yilda 4 340 ga, 2005-yilda qurilish uchun belgilangan 7 551 ga qilib belgilangan edi.

Qarshi shahrining uy-joy qurilishi hisobiga kengayishi shahar atrofidagi kichik shahar joylari va qishloqlar hisobiga yuz berdi. Tadqiqotlarga ko'ra, shaharlarning bu tarzda kengayishi shahar infratuzilmasida jiddiy nuqson va kamchiliklar mavjudligi sababli shahar hududining eniga kengayishi oshib ketadi. Yuqori qavatli uy-joylarning qurilishi uchun infratuzilma quvvatining etishmasligi, suv zaxiralarning kamligi, oqava suv tarmog'ining etarli darajada shakllantirilmaganligi shaharlarning aholi ehtiyojini bir qavatli uy-joy qurish hisobiga qondirish shaharning noratsional kengayishiga olib kelgan.

2013-2030-yillarga mo'ljallangan Qarshi shahrining Bosh rejasida ham shaharning bu tarzda kengayishi rasmiy qayd etilib, shahar maydoni 8 501 ga dan 17 696 ga kengayishi, shahar aholisi 430 000 gacha oshishi belgilangan. Bugungi kunda qurilayotgan "Qarshi Siti"ning ko'p qavatli imoratlarini suv bilan ta'minlash qiyinchiliklar tug'dirmoqda, chunki shahar cho'l hududida joylashgani uchun suv Kitobdan 198 km quvur o'tkazmasi orqali etkaziladi.

Qashqadaryoda aholining markazlashgan ichimlik suvi bilan ta'minlanganlik darajasi 2024-yil 1-yanvarga kelib 59,4 foizga etdi. Xonadonlarning ichimlik suvi bilan ta'minlanganlik darajasi butun viloyat miqyosida 37,1%, shahar hududlarda 43,8%, qishloq joylarda 31,0% ni tashkil etadi. Kwartira (uy)larning oqava suv ta'minoti bilan ta'minlanishi viloyat miqyosida 33,0%, shahar joylarda 43,8%, qishloq joylarda 24,8% ni tashkil etadi.

Viloyatda uy-joylar qurilish ko'lamini sezilarli darajada o'sganiga qaramay, aholining uy-joyga bo'lgan ehtiyoji pastligicha qolmoqda. 2023-yil 1-yanvar holatida viloyatda shahar aholi punktlarida bir nafar aholiga o'rtacha uy-joy fondi 17,1 m² ni tashkil etgan bo'lsa, qishloq joylarida 16,3 m² ni tashkil etadi.

Viloyat bo'yicha 2023-yilda maqsadli ko'p qavatli uy-joylar qurilishi dasturining maqsadli ko'rsatkichlari bo'yicha viloyatda 5 020 ta xonadonli 168 ta uy qurilishi rejalashtirilgan, shundan Qarshi shahrida 1 617 xonadonli 30 ta uy qurilishi amalga oshiriladi. 2023-yilda Qashqadaryo viloyatida dasturlar asosida jami ajratilgan kreditlar 949,3 mlrd so'm bo'lib, shundan 211,0 mlrd so'm (22,2%) Qarshi shahriga to'g'ri keladi. Mahalliy budjetga tushum viloyat shahar va tumanlari orasida yuqori o'rinda bo'lib, 131,7 mlrd so'mni tashkil etadi. Qarshi shahri Qarshi tumanining ijtimoiy-iqtisodiy hayotida muhim o'rin tutadi.

Urbanizatsiyalashgan hududlarning muhim xususiyati bo'lib, ishlab chiqarish jarayoni uchun xizmat qiladigan er maydonlari tuzilmasiga joylashtirilgan injenerlik inshootlari, turli xil kommunikatsiya vositalari, er yuzida qurilgan binolar va inshootlar, ijtimoiy ob'ektlar, transport va boshqa infratuzilma birliklarning tizimi hisoblanadi.

Qashqadaryo viloyatining shahar maqomiga loyiq ikkinchi respublika bo'ysunuviga qarashli shahar Shahrisabz shahridir. Shahrisabz shahri Shahrisabz tumanining markazida, Qashqadaryo viloyatining shimoliy-sharqiy qismida joylashgan, Qarshi shahridan 107 km uzoqlikda joylashgan. Shaharda aeroport va temir yo'l stansiyalari mavjud. Umumiy er maydoni 0,05 ming km² ni tashkil etadi. Ichimlik suvi bilan ta'minlanish 85,7%, shahar aholisining 46,4% tabiiy gaz bilan ta'minlangan.

2023-yilda dasturlar asosida Shahrisabz shahri uchun jami ajratilgan kreditlar 33,0 mlrd so'mni tashkil etdi. Mahalliy budjet tushumlari 68,4 mlrd so'mni tashkil etadi. Shaharda 2 ta yirik korxonalar joylashgan: "Shahrisabz vino aroq" AJ va "Hisorakgidroqurilish" MCHJ.

2024-yilda Shahrisabz Iqtisodiy Hamkorlik Tashkiloti (IHT) tomonidan turizm poytaxti deb e'lon qilindi, bu shahar turizmi va iqtisodiyoti rivojlanishi uchun muhim voqea bo'ldi. Shahrisabzda turizm infratuzilmasini yaxshilash, ekoturizm va etnoturizmni rivojlantirish hamda turizm tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha dasturlar amalga oshirilmoqda. Ushbu choralar yangi ish o'rinlari yaratishga va mahalliy aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shuni aytib o'tish lozimki, Shahrisabz aholisining Qarshi aholisiga nisbatan deyarli ikki barobar kam bo'lishida, Sipf qonunining, ya'ni shaharlarning rang ketma-ketligi (bu yerda, shahar aholisi bo'yicha belgilangan daraja) namoyon bo'ladi.

2024-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, Shahrisabz shahrining aholisi 147,2 ming nafar bo'lib, viloyat aholisining 4,2% ini tashkil etgan holda, viloyatning jami tadbirkorlik sub'ektlarining 1 635 tasi (5,8%) shaharda joylashgan. Ushbu korxonalarining 62,5% i, jumladan sanoatda, 71,6% i 2016-2023-yillarda tashkil etilgan.

Sanoat tarmog'ida faoliyat yuritayotgan 303 ta korxonalar O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha umumdavlat klassifikatoriga asosan tahlil etilganda, quyidagi ixtisosliklar rivojlanib bormoqda: oziq-ovqat ishlab chiqarish – margarin va omuxta iste'mol yog'larini ishlab chiqarish, sutni qayta ishlash va pishloq ishlab chiqarish, non, oshirilgan konditer mahsulotlari, tort va pirojniylar ishlab chiqarish, turli to'qilgan va trikotaj buyumlar ishlab chiqarish, betondan qurilish buyumlarini ishlab chiqarish, metall eshik va oynalar ishlab chiqarish.

Viloyat bo'yicha jami sanoat ishlab chiqarishining 1,6% Shahrisabz shahriga to'g'ri keladi. Agar ushbu jadvalga (1-jadval) murojaat qiladigan bo'lsak, viloyat shahar va tumanlarida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishning turli xil ko'rsatkichlariga duch kelamiz.

1-jadval. 2016-2024-yillarda Qashqadaryo viloyati tuman va shaharlari bo'yicha sanoat o'sishi tahlili

Hudud	Umumiy o'sish (%)	O'rtacha yillik o'sish (CAGR %)	Izoh
Qashqadaryo viloyati	172.0	6.2	Viloyat bo'yicha o'rtacha
Qarshi shahri	179.6	6.7	Barqaror o'sish
Shahrisabz shahri	117.1	1.8	Sust o'sish
G'uzor	142.8	4.0	Sust o'sish
Dehqonobod	109.1	1.0	Sust o'sish
Qamashi	132.3	3.2	Sust o'sish
Qarshi tumani	393.7	16.4	Juda yuqori o'sish
Koson	115.0	1.6	Sust o'sish
Kitob	184.1	7.0	Barqaror o'sish

Mirishkor	190.0	7.4	Barqaror o'sish
Muborak	79.3	-2.5	Qaytib ketish
Nishon	429.3	17.6	Juda yuqori o'sish
Kasbi	184.3	7.0	Barqaror o'sish
Ko'kdala	118.8	1.9	Sust o'sish
Chiroqchi	162.2	5.5	Barqaror o'sish
Shahrisabz tumani	121.8	2.2	Sust o'sish
Yakkabog'	152.9	4.8	Sust o'sish

Izoh: <https://qashstat.uz/uz/> ma'lumotlari asosida hisoblangan.

Viloyatda sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishni viloyatning urbanizatsiyalashgan hududlari miqyosida ko'radigan bo'lsak, viloyat bo'yicha sanoat ishlab chiqarish hajmi 2016-2024-yillarda qariyb 72% ga oshgan bo'lib, bu yiliga o'rtacha 6,2% o'sishni tashkil etdi. Biroq hududlar kesimida o'sish sur'ati sezilarli darajada farq qiladi.

Eng yuqori o'sish Nishon tumanida kuzatildi – sanoat hajmi mazkur davrda 429,3% darajagacha o'sib, yiliga o'rtacha 17,6% li juda yuqori o'sishni ko'rsatdi. Shuningdek, Qarshi tumani sanoati ham 393,7% umumiy o'sish bilan (yillik o'rtacha 16,4%) viloyatdagi yetakchi o'sish sur'atini qayd etdi. Bu ikki hududda sanoat ishlab chiqarish bazasi keskin kengaygan (yangi yirik loyihalar ishga tushirilgan hisobiga).

Boshqa ayrim tumanlarda ham sezilarli o'sish qayd etilgan. Masalan, Mirishkor, Kitob va Kasbi tumanlari sanoat hajmi davr mobaynida qariyb, 1,8 barobar oshgan (taxminan 184-190% umumiy o'sish, CAGR ~7% atrofida). Qarshi shahri sanoat ishlab chiqarishi ham davr davomida deyarli 1,8 barobarga o'sdi (179,6%, CAGR ~6,7%). Shahrisabz shahri esa 2017-yildan alohida ko'rsatkich sifatida yuritilib, 2017-2024-yillar oralig'ida sanoat ishlab chiqarishi atigi 17% ga oshgan (yillik o'rtacha 1,8%).

Jadval ma'lumotlaridan ko'rish mumkinki, Qarshi va Shahrisabz shaharlari aholi soni va zichligi jihatidan viloyatda etakchi o'rinda turishlariga qaramay, sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilishida yuqori ko'rsatkichlarga ega emas.

Umuman, viloyatda sanoat ishlab chiqarilishini rivojlanish tendensiyalariga baho beradigan bo'lsak, viloyatda asosan gaz ishlab chiqarish va gazni qayta ishlash, elektr energiyasini ishlab chiqarish, kimyo sanoati kabi tarmoqlarni rivojlantirish maqsadida yirik loyihalar moliyalashtirilgan va amalga oshirilgan.

Qarshi shahri sanoat tarmog'ida rivojlanayotgan ixtisosliklarga e'tibor qaratadigan bo'lsak, O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha umumdavlat klassifikatoriga asosan tahlil etilganda quyidagi sohalar shakllanib bormoqda:

- Non va non mahsulotlari ishlab chiqarish, ichimliklar ishlab chiqarish.
- Tekstil mahsulotlari ishlab chiqarish, kiyim ishlab chiqarish bo'yicha – ustki kiyim ishlab chiqarish, to'qilgan va trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarish.
- Charm va charm mahsulotlari ishlab chiqarish.
- Turli nometall mineral mahsulotlar ishlab chiqarish – kuydirilgan loydan g'isht, cherepitsa va boshqa qurilish materiallari ishlab chiqarish.
- Betondan qurilish materiallari ishlab chiqarish.
- Metall eshik va oynalar ishlab chiqarish.
- Mebel ishlab chiqarish – do'kon va ofis mebeli ishlab chiqarish, turli mebel ishlab chiqarish ixtisosliklari.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Aglomeratsiya jarayonlarining rivojlanishi markazida masshtab samarasi yotadi, ya'ni korxonaga tashqi ta'sirlar natijasida o'zgarmas xarajatlarning ishlab chiqarilgan mahsulotning hajmida pasayishi kuzatilsa, korxonada o'sish tendensiyasi – ishlab chiqarish hajmining ortishi, mutaxassislarni yollash, yangi tarmoqlarda faoliyatni yo'lga qo'yish kabi jarayonlar yuz bersa, aglomeratsiya samarasi hosil bo'ladi.

O'z navbatida, hududlarda aholi zichligini oshirishda ijtimoiy tarmoqlarni rivojlantirish, shahar infratuzilmasi imkoniyatlarini yaratish va kengaytirish, xizmatlar sifatini oshirish kabi maqsad va vazifalarni kerakli xajmda moliyalashtirish, bunda xorijiy investitsiya mablag'larini keng jalb qilish lozim bo'ladi.

Hududda tadbirkorlik faoliyatini yana rivojlantirish hudud biznes jamoasini hosil qilish va ularni hududda aglomeratsiya jarayonlarini rivojlantirishga keng jalb qilish, bunda davlat-sherikchilik mexanizmlarini keng joriy etish kerakli samaralarni beradi, deb hisoblaymiz.

Urbanizatsiyalashishning muhim iqtisodiy xususiyati hududda mehnat unumdorligini oshirishga, mehnat bozorini kengaytirishga, kasb-faoliyat turlarining ortishiga, bilim va texnologiyalar rivojlanishida diffuziya xodisasining manbaini tashkil etish yo'nalishlariga e'tibor qaratilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" №5853-son farmoni. <https://lex.uz/docs/4567334>
2. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. <https://lex.uz/ru/docs/5841063>
3. Chevalier P., Dedeire M., Ghiotti S., Hirczak M., & Razafimahefa L. (2010). L'espace rural euro-méditerranéen: approches méthodologique et typologique. Cahiers de Géographie du Québec, 54(152), 291-312.
4. Bański J., & Mazur M. (2016). Classification of rural areas in Poland as an instrument of territorial policy. Land Use Policy, 54, 1-17.
5. Van Eupen M., Metzger M.J., Pirez-Soba M., Verburg P.H., van Doorn A., & Bunce R.G.H. (2012). A rural typology for strategic European policies. Land Use Policy, 29(3), 473-482.
6. Serrano J. (2014). Approches de la ruralité dans trois pays européens (France, Suisse, Pays-Bas). In C. Larrue (Ed.), Le régime institutionnel d'une nouvelle ruralité: Analyses à partir des cas de la France, des Pays-Bas et de la Suisse (pp. 25-59). Bruxelles: P.I.E. Peter Lang.
7. Copus A.K., & Noguera J. (2010). A Typology of Intermediate and Predominantly Rural NUTS 3 Regions. Bruxelles: European Union, p. 51.
8. Berchoux T., Watmough G.R., Hutton C.W., & Atkinson P.M. (2019). Agricultural shocks and drivers of livelihood precariousness across rural communities. Landscape and Urban Planning, 189, 307-319.
9. Dijkstra L., & Poelman H. (2018). Regional typologies overview. Brussels: European Union. [Consulty en novembre 2019].
10. Blanc M. (1997). La ruralité : diversité des approches. Economie rurale, n. 24, 5-12.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>